

споживання без глибокого осмислення. Це може мати довгострокові наслідки, включаючи зниження рівня освіти, ослаблення логічного мислення, падіння інформаційної стійкості суспільства, підвищення сприймання дезінформації.

Таким чином, феномен «когнітивної лінії» є не просто психологічною особливістю сучасної людини, а масштабною соціальною трансформацією. Штучний інтелект поступово перебирає на себе аналітичні функції, що створює ризик втрати людиною навички самостійного мислення. Головний виклик полягає не у самому існуванні штучного інтелекту, а у тому, чи залишиться людина активним суб'єктом мислення, а не пасивним споживачем готових відповідей.

Список використаних джерел

1. Risko, E.F.; Gilbert, S.J. Cognitive Offloading. *Trends in Cognitive Science*. 2016. Vol 20. № 9. P. 676–688.
2. Чуйко Г. В., Чапак Я. В. Ефект Даннінга-Крюгера: чому невігласи завищують свою самооцінку. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2025. № 2. С. 2221-2232.
3. Gerlich M. AI Tools in Society: Impacts on Cognitive Offloading and the Future of Critical Thinking. *Societies*. 2025. Vol 15. № 6. P. 1-28.
4. Лукашова Т., Друшляк М. Штучний інтелект як засіб розвитку критичного мислення майбутніх учителів математики. *Фізико-математична освіта*. 2023. Том 38. № 5. С. 18-25.
5. Zhai, C., Wibowo, S., Li, L.D. The effects of over-reliance on AI dialogue systems on students' cognitive abilities: a systematic review. *Smart Learning Environments*. 2024. Vol. 11. P. 1-37.

Юрій ДОЛГІХ, слухач інституту стратегічних комунікацій, Національний університет оборони України.

Науковий керівник:

Сергій НЕХАЄНКО, доцент кафедри військової психології, Національний університет оборони України, кандидат педагогічних наук

ЗАГРОЗИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВІДСІЧІ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Розв'язана російською федерацією проти України 24 лютого 2022 року широкомасштабна збройна агресія висунула підвищені вимоги до психологічної підтримки персоналу. Крім фізичного знищення особового складу вогневими засобами існують також потенційні загрози, пов'язані з використанням штучного інтелекту (далі – ШІ) для психологічної підтримки, які можуть бути використані з метою підвищення мотивації до виконання завдань військовослужбовцями Збройних Сил України (далі – ЗСУ), Національної гвардії України (далі – НГУ) та інших складових сил оборони (далі – ІССО) під час відсічі збройній агресії росії проти України. Обговорюються технічні обмеження ШІ як засобу психологічної підтримки, проблеми кібербезпеки, етичні та юридичні аспекти, а також можливі негативні впливи на ефективність виконання службово-бойових завдань.

Розглянемо можливість використання онлайн-сервісів із ШІ для мобільних телефонів з операційними системами Android/iOS як інструмента психологічної підтримки на прикладі інтегрованого в месенджер «Viber» ШІ-коуча (далі – Pi AI).

Коуч (від англ. coach – тренер) – це спеціаліст, який допомагає людям досягати особистих чи професійних цілей, розкривати потенціал та знаходити власні рішення, ставлячи запитання та використовуючи спеціальні техніки, фокусуючись на фактичному стані клієнта. У нашому випадку Pi AI – це віртуальний помічник, який може бути поруч із військовослужбовцем незалежно від пори року, часу доби та наявності фахівців психологічної підтримки.

Pi AI був інтегрований у месенджер «Viber» для забезпечення емоційної підтримки та стимулювання користувачів платформи [14]. Він створений компанією Inflection AI та представлений як онлайн-помічник, призначений для надання рекомендацій та мотиваційних настанов у повсякденних сценаріях.

Однак, незважаючи на його широке визнання, впровадження Pi AI для мотивації військовослужбовців у контексті виконання завдань із відсічі збройній агресії пов'язане з істотними ризиками. Pi AI не функціонує як професійний психотерапевтичний інструмент і не адаптований до екстремальних умов, подібних до бойових дій. Його алгоритми моделюють емпатію, але переважно генерують поверхові та стереотипні відповіді, які ігнорують складні емоційні динаміки [6].

У підрозділах НГУ, де особовий склад стикається з посттравматичним стресовим розладом, емоційним виснаженням чи кризами мотивації, Pi AI може пропонувати невідповідні рекомендації, що потенційно можуть погіршити ситуацію [4]. Емпіричні дослідження демонструють, що чат-боти на базі ШІ, подібні до Pi AI, неефективні в управлінні тяжкими психічними станами з імовірністю шкідливих порад у 20% випадків. Наприклад, вони можуть акцентувати негативні елементи або не ідентифікувати індикатори суїцидальних тенденцій, завдаючи шкоду [6]. Більше того, Pi AI не враховує специфіку військового контексту, включаючи культурні, вікові чи гендерні фактори, що впливають на мотиваційні процеси [5]. Під час збройних конфліктів мотивація до виконання завдань часто ґрунтується на колективних ідеалах, таких як патріотизм чи групової єдності, а не на індивідуалізованих порадах.

Застосування Pi AI може формувати ізольовані «емоційні сфери», де алгоритм адаптується до користувача, але не сприяє розвитку справжньої резиліентності, необхідної в складних умовах. Якби алгоритми не були прописані в програмі, ШІ не може замінити кваліфікованих фахівців [5]. Месенджер «Viber», як середовище для функціонування Pi AI, демонструє значну вразливість в умовах протистояння у кіберпросторі. Російські кіберзлочинці, зокрема угруповання UAC-0184 (Hive0156), систематично використовують месенджер «Viber» для фішингових операцій проти Збройних Сил України та державних інституцій [7; 13]. Вони розповсюджують шкідливе програмне забезпечення через архіви ZIP, маскуючи їх під офіційні файли, що веде до інсталяції на телефони Remcos RAT (Remote Control and Surveillance) – програм для шпигунства та дистанційного контролю за пристроєм [8].

У 2026 році зареєстровано нові атаки, де месенджер «Viber» є середовищем для спрямованих операцій проти сил безпеки і оборони України [1; 8]. Проблеми конфіденційності даних у Pi AI також критичні: діалоги можуть використовуватися для вдосконалення моделей або передаватися зовнішнім сторонам, створюючи ризик витоку конфіденційної інформації про оперативні завдання чи психологічний стан військовослужбовців [10]. У контексті конфлікту, коли росія застосовує ШІ для поширення дезінформації та кіберінцидентів, використання месенджеру «Viber» для мотивації може відкрити шляхи для маніпуляцій, наприклад, через діпфейки (від англ. deepfake; об'єднання слів deep learning («глибоке навчання») та fake («підробка»)) чи імітаційні чат-боти [2; 9].

Росія заборонила месенджер «Viber» на своїй території, але активно використовує його для кіберінцидентів проти України, що підкреслює ненадійність цієї платформи [7]. Використання ШІ для мотивації військовослужбовців суперечить і етичним принципам. Збройний конфлікт в Україні ілюструє небезпеку використання ШІ в силах безпеки та оборони України: системні упередження можуть спричинити й ескалацію насильства [3; 14]. ШІ,

позбавлений людського нагляду, може непрямо стимулювати деструктивні дії, нехтуючи нормами пропорційності в міжнародному гуманітарному праві [9]. З етичної перспективи мотивація за допомогою Рі AI сприяє дегуманізації конфлікту, перетворюючи військових на «оптимізованих» суб'єктів без урахування психологічних загроз, таких як залежність чи ерозія моральної відповідальності [5]. Дуже важливо, що неправильно сформовані запити до Рі AI можуть знизити авторитет командування [12]. Крім того, брак нормативного регулювання ІІІ у військовій сфері робить таке застосування потенційно протиправним [14]. Замість використання Рі AI у ЗСУ та ІССО доцільно впроваджувати захищені платформи під людським контролем, уникати комерційних месенджерів та проводити експертизу ІІІ перед його інтеграцією [11].

Таким чином, застосування Рі AI у месенджері «Viber» для мотивації військовослужбовців у значній частині переважає ризиками над перевагами: від психологічної шкоди та кіберзагроз до етичних порушень. Виклики сьогодення вимагають надійних та спеціалізованих інструментів, а не використання універсальних чат-ботів. Недооцінка цих факторів може знизити якість виконання службово-бойових завдань та призвести до необґрунтованих втрат на полі бою. З огляду на викладене необхідно якнайшвидше сформувати нормативно-правову базу для використання ІІІ для ЗСУ, НГУ та ІССО, враховуючи наявні обмеження та ризики.

Список використаних джерел

1. Censor.net. Чи була причиною блекауту кібератака? [електронний ресурс]. 2026. URL: <https://censor.net/ua/blogs/3598315/chy-bula-prychynoyu-blekautu-kiberataka> (дата звернення: 07.05.2026).
2. Detector Media. Завдяки алгоритмам штучного інтелекту російські боти тепер пишуть українською [електронний ресурс]. 2024. URL: <https://detector.media/infospace/article/228349/2024-06-17-zavdyaky-algorytmam-shtuchnogo-intelektu-rosiyski-boty-teper-pyshut-ukrainskoyu> (дата звернення: 07.05.2026).
3. Suspilne. Штучний інтелект у творчості та на війні: можливості, ризики та авторське право [електронний ресурс]. 2023. URL: <https://suspilne.media/culture/426576-stucnij-intelekt-u-tvorcosti-ta-na-vijni-pro-mozlivosti-riziki-ta-avtorske-pravo> (дата звернення: 07.05.2026).
4. Ukrinform. Штучний інтелект і нова війна обману: Уроки з України [електронний ресурс]. 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4051095-stucnij-intelekt-i-nova-vijna-obmanu-uroki-z-ukraini.html> (дата звернення: 07.05.2026).
5. Bajbouj M., Kemna S. Ethical Implications of AI in Warfare // Journal of Military Ethics. 2023. № 2. С. 45–67.
6. BMC Psychology. Effectiveness of AI Chatbots in Mental Health Crises. 2024. № 3. С. 112–130.
7. CERT-UA. Phishing Attacks via Viber Targeting Ukrainian Military. Ukrainian Cyber Emergency Response Team [електронний ресурс]. 2024. URL: <https://cert.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2026).
8. Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA). Remcos RAT Campaigns in Ukraine [електронний ресурс]. 2026. URL: <https://www.cisa.gov/> (дата звернення: 07.05.2026).
9. Human Rights Watch. AI and International Humanitarian Law in Ukraine Conflict. 2023. 89 с.
10. Inflection AI. Pi AI Documentation on Privacy and Data Usage. 2024. 56 с.
11. NATO. AI in Psychological Resilience Programs for Armed Forces [електронний ресурс]. 2024. URL: <https://www.nato.int/> (дата звернення: 07.05.2026).
12. Ukrainian Ministry of Defense. Psychological Support Systems for NGU. 2025. 210 с.
13. Ukrainska Pravda. Number of cyberattacks on Ukraine increased by 70% in past year [електронний ресурс]. 2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/01/09/7492671> (дата звернення: 07.05.2026).
14. United Nations. Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy [електронний ресурс]. 2023. URL: <https://www.un.org/en/documents/political-declaration-responsible-military-use-ai> (дата звернення: 07.05.2026)